

Брюксел, 20.11.2012
COM(2012) 680 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Отношенията на ЕС с Княжество Андора, Княжество Монако и Република
Сан Марино**

Варианти за по-тясна интеграция с ЕС

{SWD(2012) 388 final}

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Отношенията на ЕС с Княжество Андора, Княжество Монако и Република Сан Марино

1.	ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
1.1.	Отношенията на ЕС с Андора, Монако и Сан Марино на кръстопът.....	4
1.2.	Конкретната ситуация на държавите с малка територия	5
2.	ФРАГМЕНТАРНИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА ЕС С ДЪРЖАВИТЕ С МАЛКА ТЕРИТОРИЯ.....	6
2.1.	Общи елементи.....	6
2.1.1.	Парични споразумения.....	7
2.1.2.	Споразумения относно данъчното облагане на доходи от спестявания.....	7
2.1.3.	Борба с измамите и обмен на данъчна информация.....	7
2.2.	Андора.....	8
2.2.1.	Митнически съюз.....	8
2.2.2.	Шенген.....	8
2.2.3.	Двустранни отношения със съседните държави.....	8
2.2.4.	Европейската политика на Андора.....	9
2.3.	Монако.....	9
2.3.1.	Част от митническата територия на ЕС.....	9
2.3.2.	Шенген.....	9
2.3.3.	Двустранни отношения със съседната държава.....	10
2.3.4.	Европейската политика на Монако.....	10
2.4.	Сан Марино.....	10
2.4.1.	Митнически съюз.....	10
2.4.2.	Шенген.....	10
2.4.3.	Двустранни отношения със съседната държава.....	11
2.4.4.	Европейската политика на Сан Марино.....	11
3.	ПРЕЧКИ ПРЕД ДОСТЪПА ДО ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР.....	11

3.1.	Свободно движение на хора.....	11
3.2.	Свободно движение на услуги и право на свободно установяване на предприятията	13
3.3.	Свободно движение на стоки.....	13
4.	ЗАЩИТА И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ИНТЕРЕСИТЕ НА ЕС	14
4.1.	По-големи икономически възможности и възможности за заетост за гражданите и предприятията от ЕС.....	14
4.2.	Взаимни ползи чрез равнопоставеност на условията.....	15
4.3.	Сътрудничество в подкрепа на общи цели.....	15
5.	ВЪЗМОЖНИ ВАРИАНТИ ЗА ПО-ТЯСНА ИНТЕГРАЦИЯ.....	16
5.1.	Вариант 1: запазване на съществуващото положение.....	17
5.2.	Вариант 2: секторен подход.....	17
5.3.	Вариант 3: рамково споразумение за асоцииране.....	18
5.4.	Вариант 4: участие в Европейското икономическо пространство	19
5.5.	Вариант 5: членство в ЕС	19
6.	ЗАКЛЮЧЕНИЯ.....	20
6.1.	Хоризонтални и институционални въпроси.....	20
6.2.	Препоръки.....	20

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Отношенията на ЕС с Княжество Андора, Княжество Монако и Република Сан Марино

Варианти за по-тясна интеграция с ЕС

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Отношенията на ЕС с Андора, Монако и Сан Марино на кръстопът

Западна Европа обхваща редица независими държави с малка територия, които не са членки на ЕС: Княжество Андора, Република Сан Марино, Княжество Монако, Княжество Лихтенщайн и града държава Ватикан¹. ЕС поддържа отношения с всички тях съгласно изискванията на член 8 от ДЕС².

Тези отношения се различават по своята степен и институционална рамка. Лихтенщайн например е член на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) и е тясно свързан с ЕС посредством Споразумението за Европейското икономическо пространство (ЕИП), което му дава достъп до вътрешния пазар на ЕС. През декември 2011 г. Лихтенщайн също така се присъедини към Шенгенското пространство. За разлика от отношенията с Лихтенщайн отношенията на ЕС с Андора, Монако и Сан Марино (наричани отгук нататък „държавите с малка територия“) се уреждат с редица споразумения, обхващащи избрани области от достиженията на правото и политиките на ЕС.

През декември 2010 г. Съветът заключи, че отношенията на ЕС с тези три държави са „широкообхватни, но фрагментарни“³, тъй като все още са налице пречки пред безпрепятственото движение на хора, стоки и услуги за и от ЕС. Това води до редица практически трудности за гражданите и предприятията от ЕС, както и за гражданите и предприятията от държавите с малка територия. Следователно Съветът призова да се направи „анализ на възможностите и условията за евентуално постепено интегриране на тези държави във вътрешния пазар“.

През юни 2011 г. по време на унгарското председателство Съветът прие първоначален доклад. В него Европейската служба за външна дейност и Комисията бяха приканени да задълбочат своя анализ, включително като проучат „**възможността за евентуална**

---

¹ Отношенията на ЕС с града държава Ватикан и Княжество Лихтенщайн не се обсъждат в настоящото съобщение.

² В член 8 от ДЕС се посочва, че „Съюзът развива **привилегирвани отношения със съседните страни** с оглед установяване на пространство на просперитет и добросъседство, основано на ценностите на Съюза и характеризиращо се с близки и мирни отношения, изградени на основата на сътрудничеството“. Според Декларация № 3 по член 8 от Договора за Европейския съюз „Съюзът ще вземе предвид конкретната ситуация на държавите с малка територия, които поддържат с него специфични отношения на близост“.

³ Заключения на Съвета от 14 декември 2010 г. относно отношенията на ЕС с държавите от ЕАСТ.

нова институционална рамка на отношенията, като се отчита значението на прилагането на съгласуван подход към трите страни⁴.

И трите държави с малка територия изразиха желание да **задълбочат своите отношения** с ЕС, независимо от наличието на някои различия, що се отнася до акцента от гледна на точка на степента и обхвата. Андора изрази готовност да обсъди различни варианти с изключение на присъединяване към ЕС, като същевременно изрази известно предпочитание към вариант за рамково споразумение за асоцииране. Монако също изрази интерес към по-нататъшно обсъждане на варианти за по-тясната си интеграция във вътрешния пазар. И накрая, Сан Марино изрази готовност да обмисли широка гама от варианти за засилена европейска интеграция — от членство в ЕИП до многостранно или двустранно рамково споразумение за асоцииране с ЕС. В отношенията с ЕС и трите държави желаят да защитят своите **особености и идентичност**.

Предвид изразения от държавите с малка територия траен интерес⁵ към по-тясна интеграция с ЕС в настоящото съобщение се прави преглед на отношенията на ЕС с Андора, Монако и Сан Марино и се отправят някои препоръки относно способите за постигане на тази интеграция. Чрез настоящото съобщение Комисията цели да събере мнения по тези препоръки, въз основа на които ще вземе решение относно следващите стъпки в този процес.

1.2. Конкретната ситуация на държавите с малка територия

Между Андора, Монако и Сан Марино има редица **сходства**. Те са независими държави с малка територия и малобройно население и всяка една от тях граничи единствено с една или повече държави — членки на ЕС⁶, с които има много тесни отношения, почиващи върху обща история и близост в политическо и културно отношение. Финансовите услуги и туризмът (често в комбинация с услугите на дребно) стоят в основата на техните икономики, макар да са налице някои признаци на икономическа диверсификация. Всички те са парламентарни демокрации и членове на Организацията на обединените нации (ООН), на Съвета на Европа и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ).

Между тях обаче съществуват също така значителни географски и демографски **разлики**.

- Андора е най-голяма по територия (468 км²) и население (около 78 100 души). Отдалечена е от най-близкия голям град и е свързана със съседните държави Испания и Франция само с два главни пътя.
- Монако има обща граница с Франция и населението му наброява около 36 300 души. Територията му е 1,95 км², което го прави втората най-малка държава в света след града държава Ватикан.
- Сан Марино е разположено на планински връх и е анклав в Италия. Територията му е 61,2 км², а населението му наброява около 32 300 души.

---

⁴ „Отношенията на ЕС с Княжество Андора, Република Сан Марино и Княжество Монако“ — Доклад на Председателството до Съвета, 14 юни 2011 г., документ на Съвета № 11466/11, т.14.

⁵ Изложеният в настоящото съобщение анализ се основава на неформален обмен на гледища на работно равнище и с трите държави с малка територия.

⁶ Въпреки че Монако има пристанище на Средиземно море.

Сред другите разлики между държавите са официалните им езици и конституционните, правните и политическите им системи.

- Андора е княжество, в което поста на държавен глава заемат съвместно президентът на Франция и епископът на Урхел (Испания).
- Монако е конституционна монархия и е тясно интегрирано с Франция въз основа на множество двустранни договори.
- Сан Марино е република и поддържа тесни отношения с Италия.

2. ФРАГМЕНТАРНИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА ЕС С ДЪРЖАВИТЕ С МАЛКА ТЕРИТОРИЯ

2.1. Общи елементи

Като цяло ЕС поддържа **много добри отношения** с държавите с малка територия. ЕС безспорно е най-големият им търговски и инвестиционен партньор. Държавите с малка територия не провеждат официален политически диалог на високо равнище с ЕС, но дипломатическите им мисии са акредитирани пред ЕС на равнище посланици, а високопоставени членове на техните правителства понякога пътуват до Брюксел, за да се срещнат с колегите си от ЕС⁷. Въпреки това в нито една от държавите с малка територия не е акредитирана делегация на ЕС⁸. Във всяка една от тях ЕС се представлява от една от своите държави членки⁹.

Що се отнася до **нормативната уредба** на отношенията с тези държави, двустранната търговия със стоки между ЕС и трите държави с малка територия се урежда от споразумения за митнически съюз. Монако е сключило такова споразумение с Франция и е част от митническата територия на ЕС, докато и Сан Марино, и Андора са сключили споразумение за митнически съюз с ЕС. Освен това ЕС е сключил с всяка една от трите държави с малка територия парични споразумения и споразумения относно данъчното облагане на доходи от спестявания. В допълнение Комисията предложи да договори с тях споразумения за борба с измамите и за обмен на данъчна информация¹⁰.

---

⁷ Външните министри на Андора и Сан Марино например посетиха Брюксел съответно през януари 2012 г. и юли 2012 г.

⁸ За сравнение, делегацията на ЕС в Берн е акредитирана за съседния Лихтенщайн.

⁹ В Андора и Монако това става на ротационен принцип на всеки шест месеца. Като единствената държава —членка на ЕС, която има посолство в Сан Марино, Италия представлява ЕС в Сан Марино.

¹⁰ Съобщение на Комисията относно конкретни начини за засилване на борбата с данъчните измами и укриването на данъци, включително по отношение на трети държави, COM(2012)351 окончателен, Брюксел, 27 юни 2012 г.

2.1.1. Парични споразумения

ЕС вече е сключил **парични споразумения**¹¹ с всяка една от държавите с малка територия, които им дават възможност да използват еврото като законно платежно средство и да сечат евро монети до определена максимална стойност. В замяна държавите с малка територия поеха ангажимент постепенно да интегрират в националното си законодателство съответните достижения на правото на ЕС¹² в областите: евро банкноти и евро монети; банково и финансово законодателство; предотвратяване на изпирането на пари; измами и фалшифициране и обмен на статистическа информация. Държавите с малка територия признаха изключителната компетентност на Съда на Европейския съюз да урежда всички спорове между страните във връзка със споразуменията.

2.1.2. Споразумения относно данъчното облагане на доходи от спестявания

ЕС е сключил с трите държави с малка територия **споразумения относно данъчното облагане на доходи от спестявания**¹³, в които се предвиждат мерки, еквивалентни на тези, определени в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания¹⁴. В тази рамка доходите от спестявания под формата на лихвени плащания, направени в тези държави в полза на бенефициери, идентифицирани като физически лица с местожителство в държава — членка на ЕС, трябва да бъдат облагани с данък, удържан при източника, който се начислява от агентите по плащанията, установени на тяхната територия, като по-голямата част от приходите се превеждат на държавите членки по местожителство на съответното физическо лице.

Консултациите, проведени през 2009 г. с компетентните органи на Андора, Монако и Сан Марино, потвърдиха готовността на тези държави да **изменят споразуменията си** с ЕС в съответствие с резултатите от прегледа на директивата относно данъчното облагане на доходите от спестявания. След като Съветът приеме разрешение за водене на преговори, ще започнат официалните преговори за актуализиране на споразуменията.

2.1.3. Борба с измамите и обмен на данъчна информация

В отговор на препоръка на Комисията Съветът упълномощи Комисията да договори с Андора, Монако и Сан Марино **споразумения за борба с измамите и за обмен на**

---

¹¹ Парично споразумение между Европейския съюз и Княжество Андора (ОВ С 369, 17.12.2011 г., стр. 1), Парично споразумение между Европейския съюз и Княжество Монако (ОВ С 310, 13.10.2012 г., стр. 1), Парично споразумение между Европейския съюз и Република Сан Марино (ОВ С 121, 26.4.2012 г., стр. 5).

¹² Съгласно определеното в приложението към всяко споразумение.

¹³ Споразумение между Европейската общност и Княжество Андора относно предвиждане на мерки с равностоен ефект на предвидените в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания (ОВ L 359, 4.12.2004 г., стр. 33), Споразумение между Европейската общност и Княжество Монако относно предвиждане на мерки с равностоен ефект на предвидените в Директива 2003/48/ЕО на Съвета (ОВ L 19, 21.1.2005 г., стр. 55), Споразумение между Европейската общност и Република Сан Марино, което предвижда мерки, еквивалентни на тези, предвидени в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания. Меморандум за разбирателство (ОВ L 381, 28.12.2004 г., стр. 33).

¹⁴ ОВ L 157, 26.6.2003 г., стр. 38.

данъчна информация¹⁵ въз основа на опита, придобит в контекста на сходните преговори с Лихтенщайн, и като се вземат предвид промените в тази област в международен план. Комисията предвижда споразумения, състоящи се от два стълба, които включват не само мерки за борба с измамите, но и всеобхватно административно сътрудничество в данъчната област.

2.2. Андора

2.2.1. Митнически съюз

ЕС сключи споразумение с Андора за създаване на **митнически съюз**¹⁶ за промишлените стоки. В споразумението се предвижда освобождаването от вносни мита на андорските селскостопански продукти при влизане в ЕС, докато Андора получава правото да налага вносни мита на вноса на селскостопански продукти от ЕС. Споразумението функционира добре и през 2011 г. бе сключен **протокол**, с който приложното му поле се разширява, така че да обхване и митническите мерки за сигурност.

Освен това чрез **споразумение за сътрудничество**¹⁷ се осигурява рамка за сътрудничество в редица области, и по-специално регионалната политика на Пиренеите. През 1997 г. ЕС и Андора сключиха **протокол относно някои ветеринарни въпроси** с цел да запазят традиционния търговски обмен с живи животни и животински продукти, като същевременно гарантират спазването на стандартите на ЕС¹⁸. Съответно Андора въведе в законодателството си достиженията на правото на ЕС, що се отнася до общото законодателство в областта на храните и хигиената на храните и рамковото законодателство за борбата с болестите по животните.

2.2.2. Шенген

Андора не е част от Шенгенското пространство. **Граничен контрол** се осъществява на границите между Андора и съседните ѝ държави Франция и Испания. Въпреки това Андора координира визовите си изисквания с Шенгенското пространство и приема шенгенски визи. Съгласно прагматичния подход, възприет от държавите — членки на Шенген, на външните граници на ЕС гражданите на Андора могат да преминават паспортна проверка на гишетата за граждани на ЕС и на държавите от ЕАСТ.

2.2.3. Двустранни отношения със съседните държави.

Андора поддържа привилегировани отношения с **Франция и Испания**, както и с **Португалия** посредством споразумения в няколко области, като свободното движение на хора, образованието и правосъдието и вътрешните работи.

---

¹⁵ Съвет по икономически и финансови въпроси от 19 януари 2010 г. (документ на Съвета 5400/10).

¹⁶ Споразумение под формата на размяна на писма между Европейската икономическа общност и Княжество Андора от 28 юни 1990 г. (ОВ L 374, 31.12.1990 г., стр. 16), влязло в сила на 1 януари 1991 г.

¹⁷ Споразумение за сътрудничество между Европейската общност и Княжество Андора (ОВ L 135, 28.5.2005 г., стр. 14).

¹⁸ Протокол относно някои ветеринарни въпроси, в допълнение към споразумението под формата на размяна на писма между Европейската икономическа общност и Княжество Андора, ОВ L 148, 6.6.1997 г., стр. 16.

2.2.4. Европейската политика на Андора

Андора демонстрира **силен интерес и ангажимент към** засилването на интеграцията си с ЕС.

През 2010 г. правителството на Андора представи неофициален документ, в който обяви желанието си за засилване на сътрудничеството. През 2011 г. Андора представи на ЕС меморандум, в който подробно се изброяват областите, в които страната е констатирала пречки пред достъпа до вътрешния пазар. През юни 2012 г. Андора прие преработен закон, чрез който допълнително да отвори икономиката си за инвестиции.

Андора **се стреми към задълбочаване на отношенията си с ЕС** чрез договаряне на ново споразумение, в което да се отчитат географското разположение на Андора в ЕС, както и особеностите на Андора, възможността за прилагане на преходни периоди в определени области, включително свободното движение на хора, както и за участие на Андора в програмите и агенциите на ЕС.

2.3. Монако

2.3.1. Част от митническата територия на ЕС

Монако е сключило митническо споразумение с Франция и в резултат принадлежи към **митническата територия на ЕС**¹⁹.

Освен това Монако и ЕС сключиха **Споразумение за прилагането на някои общностни актове** на територията на Княжество Монако²⁰. Неговата цел е да се улесни продажбата на лекарства за човешката и ветеринарната медицина, на козметични продукти и на медицински устройства от Монако на пазара на ЕС. Със споразумението се предвижда прилагането на територията на Монако на съответните достижения на правото на ЕС в тази сфера.

2.3.2. Шенген

Монако не е договаряща страна по Шенгенската конвенция. Въпреки това по силата на две двустранни споразумения с Франция²¹ неговата територия попада в рамките на Шенгенското пространство и следователно гражданите на ЕС и Монако могат свободно да пътуват без виза на цялата територия на Шенгенското пространство, включително Монако. В споразуменията се предвиждат необходимите механизми за сигурност и въвеждането на проверки на външните граници на Монако, които се извършват от френските органи на официалните гранични контролно-пропускателни пунктове Монако-Нелипорт и Монако-Порт. Освен това разрешенията за пребиваване в Монако имат същото правно действие като шенгенски визи.

---

¹⁹ Член 3, параграф 2 от Регламент (ЕИО) № 2913/92 на Съвета от 12 октомври 1992 г. относно създаване на Митнически кодекс на Общността (ОВ L 302, 19.10.1992 г., стр. 1).

²⁰ Споразумение между Европейската общност и Княжество Монако за прилагането на някои общностни актове на територията на Княжество Монако (ОВ L 332, 19.12.2003 г., стр. 42).

²¹ Чрез две споразумения под формата на размяна на писма между Монако и Франция, подписани на 15 декември 1997 г., разделът от Конвенцията за добросъседски отношения от 18 май 1963 г., отнасящ се до влизането, пребиваването и установяването на чужденци в Монако, бе адаптиран към разпоредбите на Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген.

2.3.3. *Двустранни отношения със съседната държава*

Монако е сключило редица икономически **споразумения с Франция**, по силата на които в определени случаи Монако приема и прилага същите правила като държавите — членки на ЕС. Например, когато Франция приеме вътрешно законодателство за транспониране на директиви на ЕС в определени области, попадащи в обхвата на двустранните споразумения с Монако, Княжеството пряко прилага френското законодателство в тези области. Това обаче не дава на Монако автоматичен достъп до вътрешния пазар на ЕС в тези области, ако липсва споразумение с ЕС. Освен това не съществуват механизми, чрез които ЕС да наблюдава прилагането или да започне процедура за нарушение.

2.3.4. *Европейската политика на Монако*

Монако изрази интерес да получи по-голям **достъп до вътрешния пазар на ЕС** в определени области, включително що се отнася до свободното движение на хора и стоки.

През 2012 г. Монако представи на ЕС меморандум по този въпрос, в който подробно се изброяват областите, в които страната е констатирала пречки пред достъпа до вътрешния пазар.

Монако е готово да продължи да обсъжда възможността за сключването на всеобхватно споразумение с ЕС относно достъпа до вътрешния пазар. В едно такова споразумение ще трябва да се вземат под внимание тесните отношения на Монако с Франция, както и неговите политически и географски особености.

2.4. **Сан Марино**

2.4.1. *Митнически съюз*

ЕС и Сан Марино сключиха **Споразумение за сътрудничество и митнически съюз**²², с което се създава митнически съюз, обхващащ всички глави от Хармонизираната система, т.е. включително селскостопанските продукти²³. Споразумението освен това предвижда недопускането на дискриминация, що се отнася до условията на работа, както и сътрудничество в различни сфери, като опазването на околната среда, туризма и културата.

2.4.2. *Шенген*

Сан Марино не е част от Шенгенското пространство, но между Италия и Сан Марино **няма граничен контрол**. Сан Марино не е асоцииран към прилагането на други елементи от Шенгенското законодателство като полицейското и съдебното сътрудничество.

---

²² Споразумение за сътрудничество и митнически съюз между Европейската икономическа общност и Република Сан Марино (ОВ L 84, 28.3.2002 г., стр. 43). Това споразумение бе подписано на 16 декември 1991 г., но влезе в сила чак на 1 април 2002 г. През март 2010 г. то бе допълнено с Решение „Омнибус“, прието от Комитета за сътрудничество ЕС—Сан Марино и обхващащо мерки в митническата област и ветеринарните и фитосанитарните въпроси (ОВ L 156, 23.6.2010 г., стр. 13).

²³ Глави 1—24 от Хармонизираната система.

2.4.3. Двустранни отношения със съседната държава

Сан Марино е сключило няколко двустранни споразумения с Италия, сред които едно относно свободното движение на хора²⁴, с което на гражданите на Сан Марино се позволява да работят и пребивават в Италия.

2.4.4. Европейската политика на Сан Марино

Сан Марино демонстрира **силен интерес и ангажимент към** засилването на интеграцията си с ЕС²⁵.

През 2011 г. Сан Марино представи на ЕС меморандум, в който подробно се изброяват областите, в които страната е констатирала пречки пред достъпа до вътрешния пазар.

Сан Марино изрази готовност да обсъди различни варианти за по-тясна интеграция в ЕС. Сан Марино **се стреми към задълбочаване на отношенията с ЕС** посредством договарянето на ново споразумение, в което да бъдат взети под внимание географското разположение на страната в ЕС и нейните особености.

3. ПРЕЧКИ ПРЕД ДОСТЪПА ДО ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР

Гражданите и предприятията и от трите държави с малка територия имат **ограничен достъп** до вътрешния пазар на ЕС (за подробности вж. придружаващия работен документ). Най-проблематичните области са свободното движение на хора и услуги и правото на свободно установяване. При стоките с произход от държавите с малка територия също са налице пречки, що се отнася до свободното движение на стоки, дотолкова, доколкото стандартите и разпоредбите на ЕС могат да попречат на продажбата на тези стоки на пазара на ЕС. Гражданите и предприятията от ЕС също биха имали полза от по-тясна интеграция с държавите с малка територия. Например понастоящем гражданите на ЕС се нуждаят от разрешение, за да работят и/или пребивават в държавите с малка територия.

3.1. Свободно движение на хора

Държавите с малка територия поддържат много близки отношения със своите съседи. В миналото потоци от хора и стоки са водели началото си от техните територии или са преминавали през тях. Въпреки сключените със съседните държави споразумения за свободно движение на хора обаче държавите с малка територия не са сключили такова споразумение с ЕС, което да осигури свободното движение на техните граждани в ЕС. Това често пречи на техните граждани да се възползват от възможности за работа или обучение, да започнат бизнес или да инвестират.

За престой над три месеца се изисква разрешение за пребиваване. То се дава въз основа на строги критерии като наличието на достатъчни финансови средства и на

---

²⁴ Двустранно споразумение за приятелство и добросъседство от 31 март 1939 г. (закон от 6 юни 1939 г., № 1320(1)).

²⁵ В Сан Марино се води оживен вътрешен дебат относно членството в ЕС. През 2010 г. бе стартирана инициатива за провеждане на референдум по въпроса дали правителството следва да представи кандидатура за членство в ЕС. Конституционният съд на Сан Марино наскоро постанови, че референдумът може да бъде проведен, но все още не ясно кога ще стане това.

настаняване. Понастоящем условията за получаване на разрешение се различават в зависимост от държавата членка и вида заетост²⁶. Сложността на процедурите за получаване на разрешение за пребиваване се възприема като пречка за започването на работа в държавите — членки на ЕС. Трудно е от предприятието предварително да се получи декларацията за наемане на работа, необходима за подаването на молба за разрешение за пребиваване. Що се отнася до правата на работниците, в споразуменията с Андора и Сан Марино се предвижда единствено недопускането на дискриминация по отношение на условията на работа²⁷.

Освен изискванията за разрешения за пребиваване и за работа, държавите с малка територия повдигнаха въпроса за редица други проблеми в областта на свободното движение на хора, и по-специално за липсата на следните права, от които се ползват гражданите на ЕС²⁸:

- правото да останат в ЕС след края на периода на икономическа дейност;
- правото да пребивават и да упражняват икономическа дейност на членовете на семействата;
- свободното движение на хора с цел образование и научни изследвания²⁹;
- възможности за достъп до програми на ЕС, включително финансиране за научни изследвания и обмен на студенти³⁰;
- координация на социалната сигурност³¹ и взаимно признаване на професионалните квалификации³².

---

²⁶ Имиграцията е споделена компетентност на ЕС и неговите държави членки. Решение за приемането на граждани на трети държави се взема на национално равнище, докато някои права и условия са хармонизирани на равнище ЕС.

²⁷ Член 5 от Споразумението за сътрудничество с Андора и член 20 от Споразумението за сътрудничество и митнически съюз със Сан Марино.

²⁸ Ако не се посочва друго, предвидени в Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки (ОВ L 158, 30.4.2004 г., стр. 77).

²⁹ При условията, посочени в член 7 от Директива 2004/38/ЕО.

³⁰ Член 18 от ДФЕС.

³¹ В ЕС съответният нормативен акт е Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност. Системите за социална сигурност на трите държави не са координирани със системите за социална сигурност на държавите членки. Въпреки това в зависимост от случая гражданите на трите държави могат да се ползват от координацията между законодателството на държавите членки (Регламент (ЕС) № 1231/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за разширяване обхвата на Регламент (ЕО) № 883/2004 и на Регламент (ЕО) № 987/2009 по отношение на гражданите на трети държави, които все още не са обхванати от тези регламенти единствено на основание тяхното гражданство (ОВ L 344, 29.12.2010 г., стр. 1).

³² В ЕС Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 г. относно признаването на професионалните квалификации (ОВ L 255, 30.9.2005 г., стр. 22) при определените в нея условия дава на лицата, придобили професионалните си квалификации в една държава членка, правото на достъп до и на упражняване на същата професия в друга държава членка със същите права, както гражданите на тази държава членка.

3.2. Свободно движение на услуги и право на свободно установяване на предприятията

Държавите с малка територия са изправени пред **значителни пречки** в сферата на свободното движение на стоки и на правото на установяване. Тези свободи не са предвидени в нито едно от сключените с ЕС споразумения. По-конкретно, предприятията, установени в държавите с малка територия, нямат правото пряко да предоставят услуги в Съюза.

Върху предприятията от държавите с малка територия, които искат да осъществяват стопанска дейност или да инвестират в Съюза, не са наложени ограничения, що се отнася до създаването на дъщерно предприятие в държава — членка на ЕС. Създаването в Съюза на клон обаче може да подлежи на ограничения. Действително, не съществува право на установяване за юридическите лица (както и за физическите лица) от трети държави.

След **установяване** като дъщерно предприятие в една държава членка въпросният стопански субект има право да предоставя услуги във всички останали държави членки в съответствие със законодателството на ЕС и националното законодателство, без да подлежи на дискриминация³³. За предприятията от държавите с малка територия обаче установяването в ЕС може да доведе до увеличаване на разходите заради необходимостта от икономическо присъствие и свързаните с него административни процедури. Присъствието в ЕС може да е необходимо също и с оглед на изпълнението на изискванията на законодателството на ЕС за защита на потребителите (например осигуряване на следпродажбено обслужване на клиентите в ЕС). Тези ограничения могат да възпрат особено малките предприятия и микропредприятията от извършването на стопанска дейност в ЕС³⁴.

3.3. Свободно движение на стоки

Двустранният търговски обмен на стоки между ЕС и трите държави с малка територия се улеснява от споразуменията за митнически съюз: Монако е сключило митническо споразумение с Франция и принадлежи към митническата територия на ЕС, докато Сан Марино и Андора са сключили споразумения за митнически съюз с ЕС. Въпреки това държавите с малка територия се сблъскват с препятствия по отношение на достъпа до пазара под формата на технически пречки пред търговията. За да бъдат пуснати на пазара на ЕС, стоките от тези държави трябва да отговарят на **стандартите и правилата** на вътрешния пазар на ЕС, като например тези за безопасността на продуктите и защитата на потребителите.

Предприятията от държавите с малка територия могат да се сблъскат с пречки пред продажбата на стоките си в ЕС дори когато държавата с малка територия на първично установяване едностранно е въвела съответните достижения на правото на ЕС — в

---

³³ Въпреки че, както и за гражданите и предприятията от ЕС, в зависимост от вида на услугата нейното предоставяне може да подлежи на определени защитни механизми, като например официалната регистрация в професионална организация.

³⁴ Що се отнася до физическите лица, гражданите на държавите с малка територия се нуждаят от разрешение, за да пребивават и работят (било то като работник, или като самостоятелно заето лице) в държава — членка на ЕС (вж. раздела относно свободното движение на хора). Следователно на практика законодателството за имиграцията би могло да представлява пречка за предоставянето на услуги от предприятия и лица, установени в държавите с малка територия.

повечето случаи въпреки това е необходимо да бъде сключено споразумение с ЕС, по-специално за да се потвърди, че законодателството и неговото прилагане отговарят на стандартите на ЕС. Нещо повече, дори когато дадена държава с малка територия е сключила споразумение с ЕС, това споразумение трябва да се актуализира, за да не изостава от промените в законодателството на ЕС.

Тъй като Андора и Сан Марино са трети държави, спрямо тях се прилагат **стандартните митнически процедури**, включително декларация. Тези формалности понякога могат да причинят забавяния.

4. ЗАЩИТА И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ИНТЕРЕСИТЕ НА ЕС

В предходния раздел бяха очертани трудностите, които гражданите и предприятията от държавите с малка територия срещат по отношение на достъпа до вътрешния пазар на ЕС. Въпреки че в много отношения интересите на тези държави и на ЕС съвпадат и че двете страни биха спечелили от сътрудничеството си, съществуват някои области, в които ЕС констатира проблеми, които трябва да бъдат решени в контекста на отношенията с тези държави.

4.1. По-големи икономически възможности и възможности за заетост за гражданите и предприятията от ЕС

Европейският съвет неотдавна подчерта „повишеното напрежение“, което забавя икономическото възстановяване в цяла Европа, включително кризата на държавния дълг, слабостите във финансовия сектор и продължителния нисък растеж³⁵. В отговор той прие **Пакт за растеж и работни места**, включващ действия, които да бъдат предприети от държавите членки и ЕС, за да се даде нов тласък на растежа, инвестициите и заетостта. По-конкретно, в Пакта се изтъква необходимостта от мобилизиране за тази цел на всички лостове, инструменти и политики „на всички равнища на управление“ в ЕС³⁶. На заседанието си през октомври 2012 г. Европейският съвет призова за бързи, решителни и ориентирани към резултати действия за осигуряване на цялостното и своевременно прилагане на Пакта³⁷.

С общо население от около 150 000 души и високи средни равнища на БВП на глава от населението държавите с малки размери имат значителен **принос за икономиката** в съответните си региони и отвъд тях. Андора например е важна туристическа и шопинг дестинация в Пиренеите, която привлича около 8 милиона посетители годишно, а Сан Марино е популярна туристическа дестинация в Италия с над 2 милиона посетители годишно. Монако е важен източник на заетост в своя регион: всеки ден за работа там пътуват 45 000 трансгранични работници от съседна Франция и намиращата се в близост Италия.

Въпреки това гражданите на ЕС, които желаят да работят в тези държави като наети лица или да се установят като самостоятелно заети лица, продължават да срещат значителни препятствия, основно под формата на изисквания за разрешение за

³⁵ Заключение на Европейския съвет, Брюксел, 29 юни 2012 г., EUCO 76/12.

³⁶ Данъчната политика също заема важно място в Пакта: „Трябва бързо да се постигне съгласие по указанията за водене на преговори относно споразумения за данъчното облагане на доходите от спестявания с трети държави.“ Към тази група спадат и държавите с малка територия.

³⁷ Заключение на Европейския съвет, Брюксел, 19 октомври 2012 г., EUCO 156/12.

пребиваване и за работа. Освен това в държавите с малка територия се прилагат ограничения по отношение на чуждестранните инвестиции. Гражданите и предприятията от ЕС биха спечелили от премахването на тези ограничения.

И трите държави имат големи сектори на финансовите услуги и са източник на инвестиции в ЕС: общо в Андора, Монако и Сан Марино се намират седалищата на над 50 банки, управляващи активи на клиенти в размер над 100 милиарда евро. Освен това тези държави във все по-голяма степен се стремят да **диверсифицират икономиките си** и да способстват за развитието на индустрии с висока добавена стойност³⁸. Пречките пред достъпа на тези държави до вътрешния пазар на ЕС обаче сочат, че те притежават **неоползотворен потенциал** на двигатели за растеж, инвестиции, иновации и заетост, от който ЕС би могъл да се възползва.

Премахването на пречките пред търговията и стопанската дейност, които съществуват между ЕС и държавите с малка територия, може, наред с други мерки, да допринесе за постигането на целите на стратегията „Европа 2020“³⁹ и на Пакта за растеж и работни места в съседните на ЕС региони. Това би било в съответствие също и с търговската политика на ЕС, изложена в Съобщението на Комисията относно търговията, растежа и световните дела от 2010 г. Освен това съществуват значителни доказателства, че разширяването на вътрешния пазар **способства за икономическия растеж** на всички участници. Премахването на пречките пред търговския обмен между ЕС и държавите с малка територия би могло допълнително да допринесе за засилването на икономическия растеж на вътрешния пазар.

4.2. Взаимни ползи чрез равнопоставеност на условията

Гръбнакът на вътрешния пазар на ЕС са **общите правила и стандарти** и последователната политика на прилагане и управление. По принцип както ЕС, така и държавите с малка територия следва да извлекат полза от прилагането в последните на достиженията на правото на ЕС за вътрешния пазар, тъй като така би се осигурила равнопоставеност на условията както за предприятията, така и за лицата. ЕС има интерес да насърчава съседните държави да въведат нормативна уредба, съвместима с тази на ЕС. В тази връзка не трябва да се подценява важноста на **правилното транспониране и прилагане** на достиженията на правото на ЕС като предварително условие за доброто функциониране на вътрешния пазар. Наличието на обща нормативна уредба би улеснило справянето с общите предизвикателства — от защитата на потребителите до въпросите, свързани с околната среда.

4.3. Сътрудничество в подкрепа на общи цели

Съществува потенциал за засилване на сътрудничеството с държавите с малка територия в подкрепа на широка гама от общи цели в сферите на политиката, икономиката, околната среда и културата (за подробности вж. придружаващия работен документ). В областта на **регионалната политика** Споразумението за сътрудничество ЕС—Андора улесни сътрудничеството между Испания, Франция и Андора в контекста

---

³⁸ Например както Сан Марино, така и Монако са производители на козметика, а в Андора и Монако се намират седалищата на производители на зъбни импланти.

³⁹ Съобщение на Комисията „Европа 2020 — Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“, 3.3.2010 г., COM(2010) 2020 окончателен.

на оперативната програма за трансгранично сътрудничество на Пиренеите⁴⁰ по линия на регионалната политика на ЕС. Налице е потенциал за задълбочаването на това сътрудничество, което би могло да донесе ползи за хората в целия регион.

И двете страни биха могли да спечелят много от сътрудничеството по въпроси от общ интерес като **прозрачността и обмена на информация** в сферата на данъчното облагане и борбата с престъпността, в това число данъчните измами⁴¹, укриването на данъци и изпирането на пари. Важно е законната икономика да се защити от проникването на престъпни елементи и корупцията и следователно да се предприемат енергични действия за създаването на ефективна система за проследяване, замразяване и конфискация на незаконно придобито имущество. Правоприлагането и съдебното сътрудничество, улесняващи **конфискацията на активи**, ще възпрепятстват престъпната дейност и ще подействат като възпиращ фактор, като покажат, че престъпленията не носят печалба.

В сферата на опазването на околната среда по-тясното сътрудничество между ЕС и държавите с малка територия би могло да доведе до осезаеми ползи. Монако например е предприело международни инициативи за опазване на морските екосистеми и биоразнообразието и работи и по други морски въпроси от интерес за ЕС. Струва си да се проучат възможностите за провеждането на по-редовни консултации в тази област.

Що се отнася до **външната политика и политиката на сигурност**, не съществува споразумение с държавите с малка територия относно привеждането на техните позиции в съответствие с позициите и декларациите на ЕС. Те обаче доброволно привеждат позициите си в съответствие с тези на ЕС според конкретния случай. Освен това няколко делегации на ЕС в международни организации поддържат контакти с държавите с малка територия. В Организацията на обединените нации в Ню Йорк делегацията на ЕС провежда ежемесечни срещи с представители на държавите с малка територия, които са част от групата „Приатели на ЕС“. Сътрудничеството в тази област може да бъде допълнително развито. В тази връзка държавите с малка територия изпратиха положителен сигнал, като през 2010 г. гласуваха в подкрепа на предложението на ЕС за Резолюция на Общото събрание на ООН относно засиления статут на наблюдател в ООН. Сключването на споразумение с държавите с малка територия би могло да осигури по-системното сътрудничество и обмен на информация в големите международни организации. Андорското председателство на Комитета на министрите на Съвета на Европа (9 ноември 2012 г. — 16 май 2013 г.) може в скоро време да предостави възможност за обсъждането на способности за засилване на сътрудничеството между ЕС и държавите с малка територия във връзка с утвърждаването и укрепването на демокрацията и правата на човека в Европа.

5. ВЪЗМОЖНИ ВАРИАНТИ ЗА ПО-ТЯСНА ИНТЕГРАЦИЯ

Както се вижда от изложените по-горе съображения, стремежът към по-висока степен на интеграция на държавите с малка територия на вътрешния пазар е както възможен, така и желателен.

---

⁴⁰ Бюджет за периода 2007—2013 г.: 168 млн. евро.

⁴¹ Съобщение на Комисията относно конкретни начини за засилване на борбата с данъчните измами и укриването на данъци, включително по отношение на трети държави, COM(2012)351 окончателен, Брюксел, 27 юни 2012 г.

По-тясната интеграция би гарантирала на гражданите и предприятията **възможно най-голяма свобода** на движение между държавите с малка територия и ЕС, по-специално чрез създаването на по-ясна и по-сигурна правна среда. Това, от своя страна, би спомогнало за укрепването на **подходящите основи за икономически растеж** и създаване на работни места както в части от ЕС, така и в държавите с малка територия. Това се отнася особено за съседните региони от ЕС, в които държавите с малка територия вече предлагат възможности за заетост на хиляди граждани на ЕС, включително трансгранични работници. Тази динамика може допълнително да бъде засилена чрез предоставянето на по-голям достъп до вътрешния пазар. Освен това този подход ще способства за икономическата диверсификация на тези държави и ще насърчи премахването на банковата тайна и отказването от статута на данъчно убежище. Това би довело до голямо увеличение на данъчните приходи в хазните на държавите — членки на ЕС, и би укрепило нормативната уредба за борба с незаконните финансови дейности.

Във всеки случай при изготвянето на политиката си ЕС следва да вземе под внимание **особеностите на държавите с малка територия**. Тези държави са разположени в сърцето на Европа, поддържат отношения на близост с ЕС и имат много тесни връзки със своите съседи. Следователно от позицията на ЕС е уместно да се обсъдят способности за тяхното по-тясно интегриране във вътрешния пазар. В настоящия раздел се оценяват вариантите на разположение на ЕС за постигането на тези цели, като се започне от най-малко амбициозния и се стигне до най-амбициозния вариант.

5.1. Вариант 1: запазване на съществуващото положение

Този вариант предвижда да продължи да се прилага сегашният подход, без да се сключват нови споразумения, свързани с вътрешния пазар. В резултат на този подход достъпът на държавите с малка територия до вътрешния пазар ще продължи да е много ограничен. Следователно изборът на този вариант може да има последици за цялостните им отношения с ЕС. Той може също така да има отрицателно отражение върху тяхната готовност да водят преговори за нови споразумения в области от интерес за ЕС. Със съществуващите споразумения не само не се избягва създаването на административна тежест за тези държави, която не е съразмерна с ползите, които тези споразумения носят на ЕС, но и се запазва правната несигурност за гражданите и стопанските субекти в няколко области.

5.2. Вариант 2: секторен подход

Този вариант предвижда договарянето на **секторни споразумения** за достъп до части от вътрешния пазар, например в областта на свободното движение на хора и услуги. За да се постигне пълната интеграция на държавите с малка територия, с всяка от тях могат да се сключат отделни споразумения в различни области на политиката, като например:

- свободно движение на хора;
- право на свободно установяване и свободно движение на услуги; (или евентуално свободно движение на хора и услуги заедно)
- митнически съюз и свободно движение на стоки;

- съпътстващи мерки, хоризонтални политики и други сфери на сътрудничество.

Тези споразумения ще трябва да бъдат допълнени с разпоредби относно споделените ценности и общите институции, с които да се осигури здрава основа за отношенията и да се гарантира безпроблемното прилагане на споразуменията.

Следователно този подход ще изисква договарянето и сключването на до 18 отделни споразумения с трите държави (три за всяка област на политиката). Този подход може да даде възможност за адаптирането на разпоредбите на споразуменията към конкретните нужди на всяка от държавите и за известна гъвкавост. По-конкретно поэтапният подход би дал възможност за постепенната интеграция на държавите с малка територия в избраните по взаимно съгласие стълбове на вътрешния пазар.

Този подход обаче има няколко **недостатъка**. Първо, не е в интерес на ЕС да договаря и сключва такъв голям брой споразумения, тъй като необходимите за преговорите усилия многократно биха надвишавали усилията, изискващи се за сключването на едно единствено споразумение. Второ, основаващият се на секторни споразумения подход за решаване на най-неотложните въпроси, повдигнати от държавите с малка територия, няма да осигури всеобхватни решения на проблемите, с които те се сблъскват, и не би бил добре пригоден за посрещането на евентуални бъдещи предизвикателствата. Освен това, ако всяка от държавите с малка територия избере достъп до пазара в различни области на политиката, този подход би довел до приемането на различни мерки за отделните държави, като резултатът би бил една несъгласувана мрежа от несвързани споразумения, чието управление ще е трудно. Опитът на ЕС в отношенията му с други важни партньори показва, че прекомерната сложност и правната несигурност са сред недостатъците на секторния подход⁴².

5.3. Вариант 3: рамково споразумение за асоцииране

Рамковото споразумение за асоцииране би могло да осигури на държавите с малка територия висока степен на интеграция, включително частичен или пълен достъп до вътрешния пазар на ЕС и съответните съпътстващи мерки и хоризонтални политики. То би могло също така да предвижда участие в други сфери на дейност на ЕС. Споразумението за асоцииране би очертавало основните ценности, принципи и институционалните основи на отношенията. То би могло да приеме формата на едно единствено многостранно споразумение между ЕС и трите държави с малка територия, което може да следва модела на **Европейското икономическо пространство** (ЕИП). Сключването на двустранен договор с всяка една от държавите с малка територия е възможно на теория, но не е желателно заради допълнителната сложност и тенденцията към ненужно диференциране, посочени в подраздел 5.2 по-горе. Този вариант би осигурил на трите държави с малка територия допълнително предимство, тъй като с него те биха могли да уредят отношенията помежду си.

За този подход ще се изисква очертаването на необходимата **институционална рамка**. По възможност следва да се предпочете решение, което се основава на надеждността и ефективността на вече съществуващи структури. Могат да се определят специални разпоредби за управление, които да включват например механизми за допитване до държавите с малка територия относно предложенията за законодателство на ЕС, които ги касаят в особена степен („участие в изготвянето на решенията“), както и тяхното

---

⁴² Заключение на Съвета от декември 2010 г. относно отношенията на ЕС с държавите от ЕАСТ.

участие като наблюдатели в програмите и агенциите на ЕС. Във всеки случай, за да може рамковото споразумение за асоцииране да работи, ще трябва да се намери задоволително решение, чрез което да се гарантира, че съответните части от достиженията на правото на ЕС са приложими в тези държави, че достиженията на правото на ЕС действително се прилагат и спазването им се налага от държавите с малка територия или от органите, натоварени от тях с тази задача, както и че се осъществява наблюдение във връзка с прилагането на достиженията на правото на ЕС и при необходимост спазването им се налага на тези държави⁴³. Ако може да се намери подходящата институционална рамка, това е **осъществим вариант**, който следва да бъде допълнително проучен.

5.4. Вариант 4: участие в Европейското икономическо пространство

Този вариант предвижда пълна интеграция във вътрешния пазар на същата основа като държавите извън ЕС, които в момента са част от Европейското икономическо пространство (ЕИП). Този вариант има **няколко предимства**, сред които простотата и надеждността, свързани с използването на вече съществуващата и изпитана договорна и институционална рамка. Предвид факта обаче, че Споразумението за Европейското икономическо пространство бе сключено между две вече съществуващи търговски и икономически пространства (ЕС и ЕАСТ), по принцип ще е нужно държавите с малка територия първо да станат членове на едно от тях, за да могат се присъединят към ЕИП⁴⁴.

Вариантът за членство в ЕС е разгледан по-долу, затова остава да се разгледа вариантът за членство чрез ЕАСТ. ЕС ще трябва да се обсъди с настоящите членове Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария възможността за разширяване на ЕАСТ към държавите с малка територия. Този вариант би имал допълнителното предимство да подсили членството в ЕАСТ—ЕИП, което би намаляло на само две държави (Норвегия и Лихтенщайн), ако Исландия се присъедини към ЕС. За разширяването на ЕИП ще бъде необходимо да се предоговори Споразумението за ЕИП, по-специално за да се даде възможност за адаптирането на институциите на ЕИП—ЕАСТ. Ако бъде избран този вариант, ще трябва по-обстойно да се обсъди конкретната правна структура. Като цяло това е **осъществим вариант**, който следва да бъде допълнително проучен.

5.5. Вариант 5: членство в ЕС

Чрез този вариант на държавите с малка територия ще се предостави най-пълен достъп до вътрешния пазар, програмите и дейностите на ЕС. Въпреки че все още нито една от държавите с малка територия не е представила кандидатура за членство, те могат да направят това съгласно член 49 от ДЕС, където се казва, че всяка европейска държава, която зачита ценностите на ЕС и се ангажира да ги насърчава, може да поиска да стана член на ЕС.

---

⁴³ Важната роля по осъществяване на наблюдение и налагане спазването на достиженията на правото на ЕС в тези държави може да се поеме от Комисията и Съда на Европейския съюз, институциите на ЕИП и ЕАСТ (Надзорния орган на ЕАСТ и Съда на ЕАСТ) или еквивалентен наднационален орган. Вариантите ще трябва да се обсъдят и заедно с държавите с малка територия ще трябва да се избере предпочитаният вариант.

⁴⁴ Член 128 от Споразумението за ЕИП.

Подновеният консенсус относно разширяването изисква да се вземе под внимание капацитетът на ЕС за интеграция, както и да се гарантира ефективното функциониране на институциите му и развиването на неговите политики. Една евентуална кандидатура за членство би се сблъскала с две основни пречки: първо, в момента институциите на ЕС не са пригодени за присъединяването на толкова малки държави. За да се гарантира адекватното демократично представителство на всички граждани и функционирането на институциите и след присъединяването на държави, чието население е само малка част от населението на най-малките настоящи държави членки, ще се изискват важни промени в европейските договори и в институционалната уредба на ЕС. Малко вероятно е подобни промени да бъдат договорени в кратки срокове. За тях също така ще се изискват важни преговори в ЕС. Второ, ограниченият административен капацитет на държавите с малка територия ще има значително отражение върху способността им да прилагат достиженията на правото на ЕС и да изпълняват всички задължения, които биха имали като държави — членки на ЕС.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

6.1. Хоризонтални и институционални въпроси

В случай на пълна интеграция, с цел да се гарантират хомогенността на вътрешния пазар и правната сигурност за стопанските субекти и гражданите, във всяко едно споразумение с държавите с малка територия ще трябва да се разгледат **четири хоризонтални въпроса**, свързани с: i) динамичното адаптиране на споразумението към промените в достиженията на правото на ЕС; ii) еднаквото тълкуване на споразуменията; iii) независимия надзор и правоприлагането от съдилищата; и iv) уреждане на спорове. В това отношение ЕС би могъл да почерпи от успешния опит при Споразумението за ЕИП. При всяко едно споразумение обаче следва да се вземат предвид **особеностите и конкретната идентичност** на държавите с малка територия в съответствие с Декларацията по член 8 от ДЕС. За да се защитят тези принципи, може да е необходимо на държавите с малка територия да се предложат преходни периоди и/или предпазни клаузи.

6.2. Препоръки

Представените в настоящото съобщение варианти — в случай че ЕС реши да продължи да проучва един или повече от тях — ще трябва да се обсъдят подробно с правителствата на Андора, Монако и Сан Марино при пълно зачитане на техния суверенитет и независимост.

По принцип с варианти 3—5 биха се решили основните проблеми, с които държавите с малка територия се сблъскват. Вариант 1 (запазване на съществуващото положение) няма да осигури решение и следователно не е предпочитан вариант. Опитът на ЕС със секторния подход ясно демонстрира неговите недостатъци. По тази причина и тъй като би осигурил единствено частични решения, вариант 2 не е предпочитаният вариант, но на този етап не се изключва напълно. Вариант 5 остава възможност в дългосрочен план, но на този етап не се разглежда. Държавите с малка територия не са представили кандидатура за членство в ЕС и присъединяването в бъдеще няма да осигури решения в краткосрочен и средносрочен план.

Варианти 3 (**рамково споразумение за асоцииране**) и 4 (**участие в ЕИП**) имат потенциала да осигурят точния баланс на гъвкавост и всеобхватност, за да се решат

въпросите, повдигнати от държавите с малка територия, като същевременно се изпълнят изискванията на ЕС. Следователно те са предпочитаните варианти, макар да изискват още размисъл и проучване, включително по отношение на евентуалното им прилагане. При положение че се окаже невъзможно да се пристъпи към тези варианти, могат да се обсъдят допълнително други варианти, и по-специално вариант 2.

* * *